

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1725

Casus CIV. De Sponsalibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39911

titulum patrimonii requisitas; Episcopus scienter ordinans aliquem sine omni titulo, incurrit onus illum alendi, *Trid. sess. 21. c. 2.* taliter tamen ordinatus non incurrit probabiliter suspensionem, quia in lege pœnali, de qua non satis constat, mitior interpretatio facienda est. 4. Probitas morum & congrua cuius Ordini scientia. 5. Prærequiritur Confirmatio ad summum sublevi, quia non constat de lege vel consuetudine graviter obligante. 6. Ordines debent suscipi ordinatè, incipiendo à Minoribus: per saltum promotus peccavit mortaliter, teneaturque adhuc suscipere Ordinem ommissum, manetque suspensus ab Ordine suscepto, donec Episcopus dispenset, *c. un. de Clerico per saltum promot.* 7. Requiritur interstitia, hoc est, ut inter quemlibet Ordinem intercedat annus, *Trid. sess. 23. c. 14.* nisi Episcopus ob utilitatem vel necessitate Ecclesiæ dispenset; generali tamen consuetudine nunc receptum est, ut Ordines Minores conferantur simul

pridiè ante Subdiaconatum, & Regulares Mendicantes, aliique cum iis participantes, & in specie Norbertini habent privilegium, ut non servatis interstitiis annuis tribus consecutivè diebus Dominicis vel Festis duplicibus ordinari possint à quocunque Episcopo Catholico ab ipsis electo, & hæc privilegia non esse revocata per *Trid. ex Dian. Tamb. Rodriq. & aliis probat Sporer à n. 121. Eng. lib. 1. decret. tit. 11. à n. 33.* dicit, Abbates & Superiores Regulares exemptos ad quemcunque Episcopum dimissoriales dare posse, si in diœcesi loci non sit ordinatio, imò id simpliciter affirmant *Nav. Sanch. Laym. l. 5. t. 9. c. 9. Gobat n. 406.* cum quia Superior exemptus respectu suorum habet potestatem quasi Episcopalem; tum quia *Trid. d. c. 10.* tantum prohibet Abbatibus exemptis, ne dimissoriales subditis sæcularibus concedant, unde à contrario rectè inferitur, eas concedi posse subditis Regularibus.

Ex Tractatu de Sacramento Matrimonii.

C A S U S C I V.

De Sponsalibus.

Rabanus defloratam à se Titiam vario sub prætextu ducere renuit:
1. Quia sicut solum promisit Matrimonium, & est paratus eam dotare.
2. Ipsa non repromisit. 3. Ipse promisit

semi-obrius ex vehemènti passione. 4. Ex errore & metu saltem levi, & dubitat, an inde contraxerit publicam honestatem.
5. Promisit conditionatè. 6. Promisit simul tribus sororibus. 7. Cum Titia habet

habet impedimentum dirimens. 8. Promisit his verbis: Non ducam aliam nisi te, & parentes promissionem acceptarunt tacente Titia. 9. Suos parentes non consuluit. 10. Se tantum obligavit sub veniali, vel sub poena, & à juramento absolutus fuit à Monacho. 11. Titia ex timore, ne male tractetur, consensit in dissolutionem sponsalium. 12. Ipse vel ipsa fuit impubes. 13. Ipsa abiit extra patriam. 14. Matrimonium distulit. 15. Sponsus fuit Religionem professus. 16. Vel saltem ingressus & eiectus. 17. Suscepit majores Ordines. 18. Vel saltem minores, aut vovit suscipere majores. 19. Ipse vel ipsa ante vel post sponsalia vovit castitatem. 20. Ipsa contraxit sponsalia cum alio, quem jam ducere renuit. 21. Rabanus sibi copulat Cajam, hac mortua eum repetit Titia. 22. Ipse & ipsa habuerunt copulam & tactus cum alio, at hoc de Titia non probatur nisi per famam. 23. Status Titia est mutatus, sed est dubium, an mutatio sit gravis. 24. Titia est asperis moribus, & Rabanus ejusque parentes eam averfantur. 25. Laborat morbo Gallico, est deformata ex variolis, & plures habet annos quam sciverit sponsus. 26. Passa est jacturam honorum, nec potest solvere dotem. 27. Parentes Rabani minantur exhereditationem, vel non procurare desideratum officium, si Titiam ducat. 28. Sponso supervenit insperata hereditas vel dignitas. 29. Titia non habet omnia signa nobilitatis, & dicitur antea habuisse virum. 30. Supervenit affinitas. 31. Sponsalia sunt jurata, sed post predictos defectus Rabanus cum Titia iterum habuit copulam.

32. Vel ab initio eos defectus scivit, & dubitat, an teneatur eam dotare, si forte non teneatur ducere. 33. Dubitat, an justè resiliens teneatur saltem ad damna. 34. Et Titia dubitat, an novo sponso teneatur aperire, quòd sit fornicata, pauper, ignobilis; quid si dicat se esse virginem; an occultè fornicata vel impregnata possit sponsum cogere ad servanda promissa. Pro Resolut.

QUÆR. I. Quid sint Sponsalia
 2. Sponsalia definiuntur c. nostrates, causa 30. q. 5. Promissio mutua futurarum nuptiarum; ut autem sint valida & obligatoria, debet promissio esse vera, deliberata, libera, absoluta, personarum certarum, & habilium, verbis vel aliis signis externis manifestata. Dicitur 1. Promissio; quia solum propositum aut voluntas personam ducendi non facit sponsalia, nec causat obligationem. Dicitur 2. vera promissio, id est, seria, cum voluntate se obligandi, idèoque fidei promittens invalidè contrahit, & mortaliter peccat, nisi injustus & gravis merus, vel alia causa excuset, teneaturque ad omne damnum alteri per ejusmodi fictionem causatum, & potest in foro externo ad ducendam personam cogi; imò ad hoc etiam tenebitur in foro interno, si sub ea promissione eam defloravit; neque tenetur ipsa contenta esse dote, quia persona determinatè promissa est, ut probavi Cas. 43. ubi à n. 1. dixi, ad quid obligetur, qui absque promissione matrimonii, vi, fraude, vel metu, aut etiam meris blanditiis puellam defloravit; item quæ causæ à ducenda vel do-

tan-

tanda deflorata excusent, & quid juris, si ipsa affirmet deflorationem, & sponsus neget, quæ omninò hîc sunt recolenda. Dicitur 3. *Mutua*, id est, utramque personam obligans; nam si una pars liberaliter promittat matrimonium, alterâ non repromittente, sed nudè acceptante, obligabitur quidem promittens, sed non erunt propriè sponsalia, neque inde oriatur impedimentum publicæ honestatis, *Sanch. l. 1. d. 5. Reiffenst. l. 4. t. 1. n. 18.* Quod etiam verum est, si una pars se solùm obligare velit sub veniali, vel sub nullo peccato. Dixi, *liberaliter*; nam si promittas matrimonium Titia ex spe mutua repromissionis, si illa non repromittat, nec tu obligaberis; imò in dubio censeris te non gratuitò, sed spe & intuitu repromissionis voluisse obligare; sic enim plerumque fit, & ex plerumque contingentibus prudens est præsumptio, *Sanch. n. 4. Schamb. l. 4. t. 1. n. 4. Engel. ibid. §. 2. n. 2.* Dicitur 4. *Deliberata*, deliberatione scilicet sufficiente ad mortale; hinc qui non potest peccare mortaliter, nec potest contrahere sponsalia, velut amens, dormiens, furiosus, infans ante septennium, ebrius, &c. Qui etiam prævidens & proponens in ebrietate contrahere, invalidè contrahit, quia talis contractus non erit liber in se, sed tantùm in causa; vehemens æstus libidinis vel amoris vix unquam tollit deliberationem sufficientem; si enim illo æstu non obstante est sufficiens deliberatio ad peccandum mortaliter, cur non ad validè con-

R. D. Jansen Pars II.

trahendum sponsalia? Idem est de ira vel simili passione impellente, nisi fortè cognitionem præveniant, quod rarum est, *Navar. Sporer, Schmalzg. l. 4. t. 1. n. 21.* Sed quid si dubium sit, an passio reliquerit deliberationem sufficientem? 3. Standum esse pro valore actus, *Felin. Sanch. d. 8. n. 10.* quia raro contingit, quòd passio rationem evertat, & qualitas, quæ homini naturaliter inest, semper adesse præsumitur, & sponsalia sunt in possessione, quia certò constat esse contracta, & solùm dubitatur, an cum sufficiente deliberatione. Dicitur 5. *Libera*, nam sponsalia inita ex dolo aut errore circa substantiam aut circa qualitatem redundantem in substantiam, sunt invalida, ut dicam suo loco; ex metu gravi & probabiliter etiam ex levi in ordine ad sponsalia injustè incussò sunt ad libitum innocentis rescindibilia, etiamsi fuerint jurata, vide *Cas. 49. n. 9.* ita tamen, ut tunc petenda sit relaxatio juramenti, quam pars nocens, vel ea nolente Episcopus aut pro foro conscientia Religiosi Mendicantes dare possunt & tenentur. Et quamvis sponsalia metu inita sint rescindibilia, & sponsalia impuberum post pubertatem rescindi possint, tamen causant impedimentum publicæ honestatis in primo gradu, ita ut qui ex metu vel ante pubertatem contraxit sponsalia cum Titia, non possit ea validè contrahere cum ejus sorore vel matre, *Pyrrh. l. 4. Decret. tit. 1. n. 31.* vide dicenda *Cas. 109.* Dicitur 6. *Absoluta*; nam promissio conditionata non est valida, nec in-

Y ducit

ducit impedimentum publicæ honestatis nisi impletâ conditione: tenentur tamen contrahentes per se loquendo expectare eventum conditionis. Excipiunt aliqui consanguineos & affines contrahentes sub conditione impetrandæ dispensationis, quos dicunt tam ante quàm post impetratam dispensationem resilire posse, eò quòd talis contractus sit contra jus commune, contra quod nemo tenetur agere; sed contrà est: Talis contractus non est de contrahendo matrimonio contra jus, & manente impedimento, sed post impetratam ex justa causa dispensationem: ergo est de re licita: ergo obligat. Vide *Cas. 71. n. 12.* Dicitur 7. *Personarum certarum*; nam si quis simul pluribus dicat: Unam ex vobis ducam, promissio non est firma, antequam unam certam eligat; tenetur autem unam eligere ex supposito, quòd promissionem acceptaverint, quia ad hoc videtur se vi promissionis obligasse, & si cum una habeat copulam, censetur eam hoc ipso elegisse, & ipsam sub hac conditione & non aliter copiam sui corporis dedisse, *Sylv. Rebel. Wustner. l. 4. t. 1.*

6. *n. 24.* Dicitur 8. *Personarum habiliu*; nam omnes personæ habentes impedimentum dirimens matrimonii (excipe præsentiam Parochi & testium, quæ ad sponsalia non requiritur, item ætatem, quæ hic septennis sufficit) sunt inhabiles ad validè contrahenda sponsalia; hinc invalidè contrahunt consanguinei, affines, &c. nisi paulò antè vel post mentionem

fecerint petendæ dispensationis; tunc enim censentur contraxisse non absolute, sed sub conditione petendæ dispensationis, *Sanch. l. 5. d. 5. n. 27.* Si existens in impedimento consanguinitatis vel voti sponsam defloravit, tenetur petere dispensationem, si impedimentum sit dispensabile, ut dixi *Cas. 43. n. 12.* Si fidelis promittat infideli sub conditione, si fiat fidelis, obligat quidem promissio, sed juxta mentem Ecclesiæ non sunt sponsalia, nec inducunt publicam honestatem, *Herniquez, Averf. q. 8. f. 5.* Dicitur 9. *Verbis vel aliis signis externis consensum internum manifestantibus*; nam contractus humanus debet fieri humano & sensibili modo; verba autem adhiberi solita, & certò significantia sunt: *Ducam te in uxorem, tibi nubam, accipio te in sponsum,* & similia, quæ significant im- vel explicitè obligationem contrahendi matrimonium; loco verborum etiam quandoque solent adhiberi signa, v. g. immissio annuli in digitum sponsæ, mutua datio & acceptatio arrhæ; econtrà hæc forma: *Non ducam aliam nisi te,* non significat obligationem absolutam, sed solùm conditionatam, & habet hunc sensum: *Non ducam uxorem, vel si aliquam ducam, ducam te;* nisi fortè ex circumstantiis constet, quòd se absolute obligate voluerit, aliàs poterit omninò à matrimonio abstinere; si tamen nubere velit, debet ducere hanc, *Gutierrez, Schamb. n. 19. Eng. n. 21. Reiffenst. n. 33.* Si parentes nomine filix sponsalia contrahant, & cum præsens est, vel

ei significatur, taceat, consentire præsumitur, *c. un. §. fin. de despons. impub. in 6.* quæ promissio cessat, si ex metu vel aliis indiciis constet illam reverà non consensisse.

9. Ad valorem sponsalium non requiritur consensus parentum, *Trid. sess. 24. c. 1. de reform. maur.* tenentur tamen proles in negotio summè arduo (utpotè à cuius prudente electione plerumque temporalis & æterna pendet felicitas) parentes consulere, aliàs eos contristant, & se ipsas utpote inexpertas & amore sæpè excecatas in pericula conjiciunt; non tenentur tamen sequi consilium parentum, nisi ex matrimonio timerentur scandala, inimicitia, damnum familiae, &c. *S. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. Sanch. l. 4. dis. 23. à n. 9. Leur. l. 4. t. 1. n. 12.* Ratio est, quia in contrahendo matrimonio quilibet est sui juris, neque cogi potest aut debet; imò nec parentes consulere tenentur, si exinde prævideantur matrimonium iniquè impedituri.

10. QUÆR. II. Qualiter obligent sponsalia?

R. I. Obligant sub mortali ad contrahendum tempore præfixo; vel si nullum tempus sit præfixum, primâ occasione, quâ quis commodè potest saltem ad instantiam partis, ita passim omnes; ratio est, quia sponsalia sunt contractus onerosus in re valde gravi, ergo per se obligat graviter, & quò diutius differtur matrimonium, eò plus subtrahitur de debito promissionis. Dico, *per se*, nam contrahentes possunt se solùm obligare sub levi, vel ad perdendam arrham, *l. arrhis 3.*

l. pen. cod. de spons. at tunc propriè non erunt sponsalia; ex iisdem legibus videtur certum, sponsalibus de jure non posse adjici pœnam, v. g. si à contractu resiliat, dabis centum aureos; cùm verò amissio arrhæ reverà sit pœna, & ipsa per cit. leges approbetur, ne admittatur jurium contradictio, dicendum est, tantùm prohiberi pœnam solvendam etiam ab eò, qui ex justa causa à contractu recedit; injustè differens sponsalia à judice cogi potest per censuras vel carcerem, quod tamen facillè fieri non debet, cùm matrimonia coacta soleant esse infausta. 2. Si sponsalia sint jurata, obligant ex justitia & religione, & ea infringens duplex peccatum admittit in confessione explicandum; neque in hoc juramento dispensare possunt Episcopi aut Regulares privilegiati, nisi sit dolo vel injusto metu extortum, quia talis relaxatio juramenti foret injusta, utpote contra jus tertii.

QUÆR. III. Quot modis dissolvi possint sponsalia?

R. I. Præcipuè tribus, mutuo consensu, recessu unius à sponsalibus, & per supervenientem mutationem status in anima, corpore, fortuna aut fama; igitur

Per mutuum consensum validè & licitè dissolvuntur sponsalia puberum, etiam jurata, quia hic contractus de se est dissolubilis, & juramentum in favorem hominis factum, etiam ab eodem remitti potest; *nam omnis res, per quascunque causas nascitur, per eandem dissolvitur, arg. c. 1. de R. 7. in 6.*

Y 2

Sanch.

II.

Sanch. d. 52. Bosco. de Matr. d. 11. f. 2. debet autem consensus in dissolutionem sponsalium esse liber ab injusto metu vel dolo; hinc si sponsus dicat sponsæ: *Nisi obligationem remittas, vel si cogar te ducere, te tractabo ut ancillam, nullum ostendam amorem, &c.* vel eam decipiat dicendo: *Se hoc vel illo defectu laborare, se gratiam parentum, vel officium speratum obtinere non posse; & sic extorqueat consensum in dissolutionem, minimè deobligabitur, quamvis deobligetur pars innocens seu sponsa, quia sponsus consensit liberè in dissolutionem, non sponsa, Sanch. n. 3. Bosco n. 7. Schmalzg.*

12. *n. 156.* Dixi, *puberes*; nam impuberes (quales sunt fœmellæ ante completum annum duodecimum, & masculi ante decimum quartum) non possunt solvere sponsalia ante completeram pubertatem: quâ completâ conceduntur iis tres dies, quibus alter altero invito resiliere potest, *c. de illis de despons. impub.* nisi impuberes pubertati propinqui sponsalia firmamento firmaverint, vel se carnaliter cognoverint, *c. ex litteris, c. à nobis de spons.* Quinam autem dicantur proximi pubertati, dixi *Cas. 50. n. 2.* Pubes cum impubere contrahens nec ante nec post alterius pubertatem resiliere potest sine illius consensu, quia illud privilegium soli impuberi à jure conceditur.

13. *n. 2.* *Recessus unius à sponsalibus* etiam alteri præbet causam recedendi, quamvis sponsalia juramento fuerint firmata; est communis & certa: quia juramentum fuit tantum

appositum sub conditione mutua fidelitatis, quæ conditio, cum hic non existat, juramentum est nullum: si unus injustè recedat, potest quidem pars innocens etiam resiliere, sed non tenetur, idedque etiam ex parte altera manebit obligatio in tantum, ut secunda sponsalia illius, quamvis jurata & intercedente copula, sint nulla, utpote de re illicita; tunc autem quis dicitur à sponsalibus recedere, si aliquid agat, ex quo ipso jure vel factò censetur contractui renunciare; quod fieri potest multipliciter: Ut 1. si sponsus absque licentia sponsæ abeat in aliam terram cum animo emanendi, vel sine spe redeundi, solvuntur sponsalia etiam jurata ex parte sponsæ, sive abeat ex causa utili, sive voluntaria, sive ex animo mutandi domicilium, ita ut possit saltem alteri nubere, *c. de illis de sponsal. Barbosa Sanch. d. 54. n. 6. Bosco d. 11. sect. 2. Pyrrhing. n. 48.* quia æquum non est, ut sponsa tam diu in incertum teneatur expectare cum periculo incontinentiæ, vel amittendi alias commodas nuptias; si verò spes sit eundem intra biennium vel citius rediturum, debet sponsa expectare; vel si de hoc sit dubium, debet sponsum per litteras vel nuntium (si possit) monere, ut intra certum tempus contrahat, vel obligationem remittat, *Konig hic n. 70.* 2. Si una pars matrimonium injustè differat ultra terminum præfixum, aut si terminus præfixus non est, nolit contrahere altera petente, tunc innocens statim resiliere potest; ratio est, quia si nul-

14.

nullum determinatur tempus, sponsalia statim obligant; ergo si unus sponforum sine legitima causa recuset, censetur resilire, & per consequens alteri præbere facultatem resiliendi, *Reiffenst. n. 218.* Si ex justo impedimento differat, & terminus præfixus sit non ad finiendam, sed urgendam obligationem, manet obligatio utriusque, *Castropalao, Engel. §. 3. Wiest. n. 115.* Si tamen ad longum tempus duraret impedimentum cum gravi alterius incommodo, iudico, non impeditum resilire posse, sicut resilire posset, si altera pars ex justa causa ex patria discederet diu non reditura. Sed quid si terminus præfixus est ad finiendam obligationem? *Id.* Tunc distinguendum est: vel enim per utrumque contrahentem stetit, quod minus nuptiæ termino præfixo sequerentur, & eo casu ex parte utriusque solvuntur sponsalia, vel stetit solum per unum quamvis inculpabiliter, v. g. ob morbum, negotia, &c. tunc hic adhuc obligatur, & alter liber manet, etiamsi sponsalia jurata sint, colligitur ex c. sicut 22. de sponsal. ibi: nec per eum stetit. *Laym. Sanch. d. 53. n. 6. Schmalzg. n. 195. contra Bosco, Dicast. Reiffenst. volentes, sponsalia solvi ex utraque parte, quod verum est, si ita expresse convenerit: Ut nuptiis ex quacunque causa intra terminum non secutis utraque pars sit libera, aliàs non.*

3. Certum est, quod professio religiosa dirimat sponsalia, nam dirimit matrimonium ratum, c. ex publico 7. de convers. conjug. ergo multò magis

sponsalia; excipe, nisi professio fieret in damnum sponsæ violatæ vel impregnatæ, quod damnum aliter quàm inito matrimonio reparari non posset, tum enim professio esset nulla tam in ratione voti, cum sit de re hîc & nunc illicita, quàm in ratione contractus religionis, quæ talem professionem admittere non vult nec potest contra jus sponsæ violatæ, *Sanch. d. 44. n. 3. Reiffenst. n. 224. La Croix l. 6. p. 3. n. 188.* Dices: Ergo etiam professio erit nulla, & sponsus tenebitur redire ad sæculum, quamvis damnum sponsæ aliter, v. g. per dotationem reparari possit, quia sponsus promisit personam suam, & sub ea spe sponsam defloravit, & si possit solvere, in specie non satisfacit solvendo æquivalens. *Id.* N. Seq. Debitor tenetur solvere rem in specie debitam per se C. Per accidens, si jura aliter statuunt, uti hîc c. 2. & 7. de conv. conj. N. 4. Per ingressum in religionem solvuntur sponsalia ex parte illius, qui mansit in sæculo, ita ut illicdè, si velit, alteri nubere possit, *Sylvest. Laym. c. 3. n. 3. Sporer n. 247.* Ratio est, tum quod censetur hoc iplo sponsalibus renuntiare, tum quod per ingressum fiat notabilis mutatio status ex parte ingredientis, ita ut alteri parti foret grave & dedecorosum nubere monacho vel fuitæ moniali, neque præsumi potest, quod compars ad hoc se voluerit obligare; attamen non tollitur obligatio ex parte ingredientis, ita ut rediens ad sæculum sponsam ducere debeat, si ea velit, *Pont. l. 12. c. 10. Laym. Eng.*

16.

17. *Ll. Pyrrh. n. 5. cont. Sanch. d. 42.* Ratio est, quia solus ingressus nec ex natura sua solvit sponsalia, cum ingrediens ad libitum redire possit, nec ex jure positivo, & remanens in sæculo juri suo non renuntiavit; ergo si alter ad sæculum redeat, tenetur implere promissum. 5. Majores Ordines solvunt sponsalia, quia cum iis non potest stare matrimonium, ideoque impletio sponsalium fit impossibilis; illicitè tamen suscipiuntur sponsa invitata, quia frangitur fides alteri data in materia gravi justitiæ, & per consequens tenetur ad omne damnum exinde emergens sponsæ, *Rebell. Peretz. d. 9. f. 6. Engel. n. 8. Leuren. q. 58.* Dices: Talis licitè proficitur Religionem, quia sponsalia imbibunt hanc conditionem, nisi perfectiorem statum elegero, atqui status Ecclesiasticus est perfectior matrimoniali, ergo. R. N. C. Quòd illa conditio imbibatur sponsalibus, respectu Professionis Religiosæ, est ex speciali juris dispositione ob eminentiam status Religiosi, ex qua Professio etiam dirimit matrimonium ratum, quod nullibi conceditur Ordinibus Sacris, imò sponsi ad SS. Ordines non admittuntur, & sicut rem alteri debitam non licet vovere Deo, sic nec in fraudem sponsæ suscipere S. Ordines, & quidem si sponsa sit imprægnata, valent Ordines, sed non valet votum castitatis iis annexum, utpote de re illicita, ideoque tenebitur inire matrimonium, nisi timeantur alia mala, vel Judex Ecclesiasticus aliter disponat, *La*

18. *Croix n. 197.* 6. Si sponsus sponsa in scia vel invita suscipiat Ordines Minores, probabiliter solvuntur sponsalia ex parte sponsæ, ita ut hæc resilire possit, *Tann. Gob. Reiffenst. n. 230.* tum quia hæc est notabilis mutatio & magna inconstantia ex parte sponsi, tum quia suscipiens minores Ordines censetur cum tempore etiam velle suscipere majores, (minores enim licitè non suscipiuntur nisi in ordine ad majores) sicque statum matrimonio repugnantem suscipere, consequenter remittere sponsæ obligationem, quod à potiori tenet de illo, qui post sponsalia vovit suscipere majores Ordines; quamvis enim tale votum sit nullum, tamen quantum est in se, intendit assumere statum matrimonio repugnantem, consequenter juri suo renuntiare, *Sanch. d. 47. n. 4.* 7. Post sponsalia licitè quis vovet Religionem; si enim Religionem licitè ingredi possit, cur non eam facere, nisi forsitan sponsa ipse matrimonii fuisset destituta: Pars non vovens libera est à sponsalibus, quia vovens Religionem cum matrimonio impossibilem hoc ipso renuntiat suo juri, ipse tamen non deobligatur nisi secutâ Professione, ut dixi supra, *Tamb. Eng. §. 3. Schmalzg. n. 102. Sporer n. 252.* 8. Votum castitatis post contracta sponsalia, in quantum præjudicat comparti ex sponsis, est illicitum & invalidum, nec dirimit sponsalia ex parte voventis, bene verò ex parte alterius, *Navar. Pyrrh. n. 30. Eng. loc. cit. Schamb. n. 14. Reiffenst.*

Reiffenst. n. 236. colligitur ex *v. veniens* qui Clerici vel votentes; ubi Papa post sponsalia votentem puniri jubet; & ratio est, quod votum de re alteri debita non sit Deo gratum, nec acceptetur cum injuria tertii: in tantum verò valet tale votum castitatis, ut votens non petere debitum obligetur, nisi quoad hoc ab Episcopo vel Regularibus privilegiatis sit dispensatus, imò sponsa mortua vel alteri nubente obligatur ad integram castitatem, quia id tunc non cedit in præjudicium sponsæ; idem est de voto suscipiendi Religionem vel S. Ordines, cum hac tamen disparitate, quod talis quidem peccet nubendo, non tamen petendo debitum, *S. Thom. Nav. Engel, Schmalz. g. à n. 116. vide Cas. 106.* Dices: Qui post sponsalia vovit castitatem, licitè eam servare potest, ingrediendo Religionem: ergo ad hoc tenetur. *R. N. C.* quia non præsumitur se voluisse obligare ad castitatem per medium adedò arduum, quale est Religio, nisi ita expresserit, *Castropalao, Nav. Leuren. 9. 59.* Hactenus dicta intelligenda sunt de votis subsequenteribus sponsalia; nam si votum continentie, votum S. Ordinum, votum non nubendi, &c. præcesserint, indubitatum est, sponsalia subsequenter esse nulla, quia contingunt promissionem rei illicitæ, & Deo jam obligatæ.

20. 9. Secunda sponsalia contra fidem priorum sunt nulla, etsi sint jurata vel conjuncta cum imprægnatione; ratio est, quia sunt de re illicita, & alteri ex justitia debita, atqui pro-

missio vel juramentum non possunt obligare ad rem illicitam, ergo. Imprægnator tamen tenetur imprægnatæ ad omne damnum, nisi ipsa impedimentum seiverit, & sic in sui deceptionem consenserit; quod si secunda sit innocenter decepta, & damnum aliter quàm per nuptias reparari non possit, putat *Lopez, Sanch.* primam, quæ damnum non est passa, ex charitate obligari cedere juri suo, quod non admittit *Reiffenst. t. 4. n. 8.* quia charitas non obligat ad relinquendum jus proprium pro avertendo damno proximi. Sed nunquid prima sponsa ex hoc, quod sponsus fidem dederit secundæ, etsi nulliter ex sua parte, poterit resilire? *R.* Affirmativè: quia tentans secunda sponsalia, quantum est de se, censetur renuntiare primis, ergo pars innocens potest recedere, & fidem frangenti frangere: quamvis autem prima cedat juri suo vel moriatur, propterea non obligant sponsalia secunda, quia contractus ab initio invalidus cum tempore non reconvalescit, *Sanch. d. 50. La Croix n. 76.* excipe, nisi sponsalia secunda inita sint sub conditione, si prima sponsa obligationem remittat vel moriatur, & in dubio sic inita præsumuntur, quia aliter iniri non potuerunt sine peccato; delicta autem non præsumuntur. Si sponsa tua sit imprægnata ab alio, potest te in scio hunc ducere, quia si scires ejus constitutionem, certò resilires, ergo prudenter præsumeris consentire, ita tamen ut ipsa tibi teneatur de damno,

21. damno, si quid inde tulisti. 10. Matrimonium contra prima sponsalia est quidem illicitum, attamen dissolvit sponsalia, c. si inter d. 31. de despons. At quid si matrimonium morte vel professione religiosa solvatur, an sponsus tenebitur adhuc ducere priorem sponsam, si ipsa velit? Negant Palud. Gut. Laym. Pyrhiug. Reiffenst. l. c. quia obligatio semel extincta non reviviscit, sicut non reviviscit professio in ordine laxiore semel extincta per professionem in ordine strictiore; sed dicendum est, sponsum teneri redire ad sponsam primam, si ipsa velit, etsi hæc non amplius obligetur sponso ob violatam ab ipso fidem, Peretz. Haun. de matr. n. 601. Spor. n. 208. La Croix 201. Wiest. n. 100. Schmaltzg. tit. 4. n. 34. Ratio est, quia tale matrimonium non planè extinguit, sed solum suspendit obligationem, sicut si quis contra votum religionis ineat matrimonium, impeditur quidem executio voti, ipsum tamen votum non extinguitur, sed soluto matrimonio iterum obligat; aliud est de professione in Ordine strictiore; cum hæc enim de se sit perpetua, facit regressum ad laxiorem impossibilem.
22. 11. Fornicatio sponsæ etiam vi illata, sive antecedit, sive subsequatur sponsalia, dat sponso, qui hoc ignoravit, jus resiliendi. Idem est si sponsa sive ante, sive post sponsalia turpes tactus, oscula, amplexus ab alio libere admiserit; e contra sponsa resilire potest ob solam sponsi fornicationem post sponsalia, non autem ob

turpes tactus, nisi sint frequentes, ita quoad rem Peretz. f. 14. Sanch. d. 63. Laym. c. 3. Bosco d. 11. f. 2. Sporer à n. 270. Schmaltzg. à n. 163. Ratio est, quia in jure multò turpior habetur fornicatio aut actus impudici sponsæ quam sponsi: ergo si fornicatio vel tactus sponsi facti non sint post fidem sponsaliorum, non sunt causa sufficiens sponsalia solvendi. Excipe, nisi sponsus etiam ante sponsalia cum pluribus fuisset fornicatus, aut ex præcedente unica fornicatione suscitasset prolem, tunc posset sponsa id ex post cognoscens solvere sponsalia, Pont. Bonac. Laym. l. c. Castropalao punct. 29. n. 4. quia tunc esset notabilis mutatio ex parte sponsi, & matrimonium redderetur difficilius, tum ob alimentationem proles, tum ob discordias oriri solitas. At quæ probatio fornicationis requiritur, ut obinde sponsalia dissolvi possint? Debet de fornicatione certò constare per gestationem uteri, confessionem rei vel alia indicia, aut saltem de hoc debet esse publica infamia; aliàs sponsalia semel legitimè contracta manent in possessione obligandi, Schneidew. de nuptiis p. 4. n. 61. Zypanus de spons. c. 13. §. 50. Korig. his n. 74.

12. 3. Sponsalia dissolvi possunt, si ex una parte superveniat talis mutatio corporis, animi, fortune, &c. quæ si ab initio fuisset cognita, vel prævisa, altera pars non contraxisset; & quamvis hæc regula in aliis contractibus onerosis non admittatur, admittitur tamen in sponsalibus, ita ut pars, quæ ex illa mu-

mutatione gravamen patitur, possit
resilire à sponsalibus etiam juratis,
non item altera, *arg. c. quemadmodum*
23. de jurej. Sanch. d. l. 2. Eng. n. 11.
Castropalao p. 28. n. 6. Bosco f. 2. concl. 4.
Pyrrhing. n. 63. Zoës n. 46. Scamb. n. 102.
Ratio est, quia promissio matrimo-
nii (quod inducit vinculum indissol-
ubile) requirit majorem libertatem
quàm alii contractus; merito tamen
notat *La Croix n. 167.* sponsalia obin-
dè non semper esse propriè condi-
tionata, aut includere conditionem:
Si non oriatur mutatio; aliàs enim ab
initio essent invalida, & secutà mu-
tatione non causarent publicam ho-
nestatem; sed solùm reservatur fa-
cultas rescindendi, si aliquid in-
terveniat vel innotescat, quod ab
initio cognitum sponsalia impedi-
visset; aded ut si sponsus vel sponsa
juratò affirmet, quòd sponsalia mi-
nimè fecisset, si hoc vel illud sci-
visset vel prævídisset, ei in utroque
foro fides sit adhibenda, *Covarr. Nav.*
Laym. n. 13. Reiffenst. n. 256. Ratio est:
quia in his, quæ ad animum perti-
nent, & testibus probari non possunt,
ut intentio, ignorantia, scientia, &c.
standum est juramento asserentis; si
quis dubitet, an contraxisset, pro
utroque foro præsumi potest, eum
non fuisse contracturum, si mutatio
sit gravis, & talis, ob quam alii pru-
dentes non contraherent, *Leander,*
Bosco n. 120. quia fortissima præsum-
ptio desumitur à communiter con-
tingentibus; variæ autem sunt mu-
tationes notabiles, ob quas alteri
parti resilire licet, ut 1. ex parte ani-

R. D. Jansen Pars II.

mi, si sponsus cognoscatur esse ebric-
tati, lufui, rixis muleum deditus; si
unus ex sponsis sit hæreticus, labore
gravi infamia ob furtum, homici-
dium, adulterium, magiam, &c. vel
in uno deprehendatur notabilis mor-
rum asperitas aut sævitia; si inter
sponfos vel eorum parentes exortæ
sint capitales inimicitia, extraordi-
nariæ animorum aversiones, ita ut
timeantur iofausta nuptiæ, jurgia,
lites, scandala, &c. communis Docto-
rum; at non facilè credendum est
hæc adesse, nisi indicia probent; sæpè
enim finguntur talia purè ad decli-
nandum matrimonium. 2. Ex parte
corporis fit notabilis mutatio, si unus
ex sponsis fiat leprosus vel parali-
ticus, oculos vel nasum amittat, *c.*
quemadmodum, de jurej. Idem est de
aliis morbis incurabilibus, v. g. epi-
lepsia, paralyfi, graveolentia oris,
quæ curari non possit, *Sanch. Sporer*
n. 271. Schmalz. n. 189. Idem pler-
ique docent de morbo Gallico; ve-
rùm quia hic morbus nunc à peritis
medicis perfectè curari solet, ex eo
solo causa solvendi sponsalia non
consurget, præsertim si infirmus eum
sine culpa contraxerit. Item si sponsa
fiat multum, & sponsus horribiliter
deformis, si sponsa post sponsalia
intelligatur esse inepta ad generatio-
nem, quam sponsus intendebat, ut
si sponsus credebat eam habere 30.
annos, cùm habeat 50. Si sponsus,
qui laborare deberet, comperiat
laborare Herniâ, &c. Si autem hæc
mala non sint certa, sed solùm pro-
babilis aliqua de iis suspicio vel du-
bium,

Z bium,

- bium, non solvuntur sponsalia, quorum obligatio est certa, quæ per incertam excusationem non tollitur, ideoque tunc res melius erit investiganda, vel expectanda declaratio iudicis. 3. Ob mutationem in bonis fortunæ sponsalia solvi possunt, si unus redactus sit ad inopiam, vel sit passus magnam bonorum suorum jacturam, sive id contigerit ex ejus culpa, sive injuria belli, furti, incendii, &c. Si sponsa vel ejus parentes dotem promissam dare non possint, vel non velint, quia sub illa conditione censentur sponsalia contracta, *c. de illis 3. de condit. app.* In his pars, quæ damnum passa non est, resiliere potest, & si uterque jacturam bonorum fecit, uterque habet justam resiliendi causam; minus enim apti sunt ad onera matrimonii sustinenda, nec in hac parte est locus compensationi, *Rebell. Pont. Tamb. Castropalao n. 4.* Sola autem parentum vel consanguineorum contradictio non sufficit ad solvenda sponsalia, nisi fortè conjuncta sit cum scitis minis exheredandi, officio privandi, tunc solus ille, qui minas non patitur, resiliere possit; ille verò qui minas patitur, si ex aliis bonis suis vel partis honestè sustentari possit, tenetur stare promissis, si compar velir, sicut stare tenetur, qui fecit jacturam bonorum, etsi possit resiliere pars altera, *Reiffenst. n. 282.* At quid si post contracta sponsalia uni superveniant insperate divitiæ, nobilitas, dignitas, an hic à sponsalibus justè recedere possit? Affirmant *Wex. Hurthado,*

Peretz. d. 9. f. 11. Schmier. hic 15. n. 149. quia matrimonium redditur difficilius, & hæc sponsalia non fuissent contracta, si id ab initio fuisset prævisum; sed rectius negant *Gutt. Sanch. Castropalao n. 5. Pyrrh. n. 64. Konig n. 78.* Ratio est, quia cum pars altera non sit facta deterioris conditionis, non est privanda jure suo, & res debita tradenda est cum omni suo melioramento vel valore, qui succrevit, ut patet in contractu emptionis; ergo & persona tradenda est cum meliore sua fortuna; aliàs certè toties sponsalia infringere liceret, quoties sponsus ditiorem vel nobiliorem sponsam nancisci posset. 4. Si ex post innotescat, quòd unus non habeat signa nobilitatis, quæ eum habere putabat alter, hic potest resiliere, quia est defectus notabilis, ob quem proles in Germania non admittuntur ad certos Canonicatus vel Comitatus, similiter si putasti aliquam esse virginem, sed postea intelligas esse viduam, habes causam dissolvendi sponsalia, tum quia vidua censetur longè vilior, tum quia tu fores bigamus, & soluto matrimonio non posses absque dispensatione promoveri ad Ordines, quod videtur esse notabile incommodum, *Sanch. Castropalao p. 29. La Croix n. 185.* 5. Si superveniat vel detegatur impedimentum dirimens matrimonium indispensabile, velut impotentia, solvuntur sponsalia ex utraque parte; si impedimentum sit dispensabile, v. g. affinitas ex fornicatione post sponsalia cum consanguinea sponsa vel

vel sponsæ, solvantur solùm ex parte innocentis; ille verò qui ex causa impedimenti, tenetur suis expensis petere dispensationem, si velit pars læsa, tum ne ex delicto reportet commodum, tum quia ponendo impedimentum læsit jus alterius, ergo tenetur ex iustitia illud reparare; aut si innocens alterius connubium ob ejus fornicationem nolit, tenetur reus innocenti compensare damna, si quæ obinde in præparatione nuptiarum vel aliter est passus. 6. Hactenus dicta locum habent etiam in sponsalibus juratis, ita ut ex iisdem causis dissolvi possint, ex quibus non jurata, quia juramentum sequitur naturam & conditiones contractus, cui adjicitur; excipe, nisi quis cognito ejusmodi defectu vel causa rescindendi verbis aut facto, præsertim copula carnali, sponsalia ratificaverit, *Tamb. Bosco concl. 13. Laym. c. 2.* Sitamen copulam habuisset, reverà non animo sponsalizio, sed merè fornicario, in foro conscientie non censetur sponsalia ratificasse, quia præsumptio debet cedere veritati, *Sanch. Tamb.* 7. Ut causa sit sufficiens à sponsalibus recedendi, debet ejus cognitio post sponsalia supervenisse; nam qui scienter & seriò matrimonium promittit personæ, quam scit esse pauperem, deformem, ignobilem, defloratam, &c. tenetur stare promissis, nisi ex matrimonio timeantur perpetuæ discordiæ, grave scandalum, infamia, ingens damnum familiæ, eò quòd v. g. prohiberetur adire Comitæ, &c. tunc enim ma-

trimonium fieret illicitum, utpotè conjunctum cum peccato vel damno tertii aut totius familiæ; si hæc incommoda absint, tenetur stare contractu, quia scienter contrahens cum paupere, ignobili, &c. quoad suam personam censetur renuntiâsse privilegio nobilitatis, divitiarum, &c. nec satisfacit dotando, sed tenetur eam ducere, si ipsa velit, quia debitor potens solvere rem in specie debitam, ad hoc tenetur: sed potest solvere matrimonium in specie promissum, idque ex iustitia est debitum ergo. *V. Cas. 43. n. 13.* An verò quis teneatur personam à se defloratam dotare, si ob damnum familiæ, periculum inimicitiarum, vel aliter justè excusetur ab ea ducenda, dixi *Cas. 43. n. 17.* 8. Qui absque justa causa resilit à sponsalibus, tenetur alteri ad omne damnum exinde ortum, ut per se patet; qui verò justè resilit, ad nihil tenetur, siue causa resiliendi teneat se ex parte alterius sponsi, ut si hic sine sua culpa factus est pauper, leprosus, &c. siue ex parte sua, eò quòd velit ingredi religionem, *Sanch. Bosco concl. 14. La Croix à n. 218. Castropalae p. 33. Reiffenst. n. 323. cont. Hennig. Sporer.* Ratio est, quia resiliens utitur jure suo, & alter in simili casu etiam uti posset: ergo est æqualis utriusque conditio. Dices 1. *L. si pecuniam, ff. de condit. ex causa* dicitur: *Si quis alterum conduxit ad iter faciendum, si hoc revocet, teneri servare indemnem de expensis pro itineris præparatione factis;* ergo & ille, qui revocat sponsalia, tenetur alteri de expensis ad nuptias.

2. Jura non concedunt ingressum in religionem, nisi salvo jure alterius sponsi; aliàs etiam posset ingredi post sponsam defloratam. *§. ad 1. N. C.* In sponsalibus est æqualis utriusque conditio, & libertas ad resiliendum ex simili causa, quæ libertas non est in conducente alterius operam. Ad 2. Si defloratio vel alia fraus non intercessit, nullius jus violatur, quia utriusque æqualiter liberum est religionem ingredi. 9. Restat difficilis & practica quæstio, an sponsus vel sponsa laborans defectu occulto possit licitè sponsalia contrahere illum non aperiendo? Ad quam *§.* Si defectus non importet impedimentum dirimens, vel sit multum noxius alteri parti, aut reddat matrimonium notabiliter difficilius, tenetur vel à contractu abstinere, vel illum defectum detegere, sive ante, sive post sponsalia emergerit, *Peretz. d. 11. f. 2. Gobat t. 10. c. 9. n. 369. Castropalao punct. 30. Sporer n. 286. Reiffenst. n. 301. Leuren. q. 68. La Croix n. 181. cont. Sanch. Dicast. Escob. & alios.* Ratio est, quia alterum decipit in re gravi, sicut qui ignoranti venderet merces inutiles & noxias, ut dixi *Cas. 55. n. 10.* Hujusmodi defectus sunt: *Lepra, epilepsia, morbus Gallicus, nisi ante matrimonium curetur, infamia ex genere vel delicto, impregnatio sponsæ ab alio facta; hæc enim notabiliter matrimonium aggravant, utpote quæ vel afferunt educationem alienæ proles, vel efficiunt sociali vitæ, vel causant gravissimas discordias, aversiones, &c.* Econtrà si defectus occultus non multum noceat

comparti, nec notabiliter difficilius reddat matrimonium, licet minus commodum vel appetibile efficiat, non tenetur eum manifestare, talis est occulta fornicatio, ignobilitas, paupertas, deformitas, mores improbi, à quibus se statuit corrigere, *DD. cit. Burgh. cent. 2. Cas. 20.* Ratio est communis consuetudo & consensus, & plerumque manifestatio fieri non potest sine infamatione. *Dices:* Si altera pars sciret talem defectum, v. g. fornicationem, ignobilitatem, &c. non contraheret, imò à contractu justè resilire posset: ergo alter tenetur illum aperire, aliàs facit comparti injuriam, sicut injuriam facit, qui tacet vitium rei venditæ, quo cognito non fieret emptio. *§. N. C.* Ex communi consensu & praxi in sponsalibus ejusmodi defectus reticere possunt, aliud est de emptione. Dixi, *defectus occultus;* nam si periculum sit, ut talis defectus, v. g. fornicatio, ex post erumpat, causetque graves discordias, erit à contractu abstinendum, quia matrimonium reddetur difficilius, minus licebit se fingere esse virginem, nobilem, divitem, quia esset formalis fraus, *Castropalao, Leuren. l. cit.* Ex dictis sequitur, quòd sponsa occultè fornicata cum alio adhuc sponsum ignarum cogere possit ad servanda sponsalia, quia illa fuerunt valida, & quamdiu fornicatio manet occulta, retinet jus ad ad matrimonium, imò in primo congressu licitè uti potest mediis ad occultandum vitium deflorationis, ne à viro deprehensa malè tractetur, *Sanch.*

Sanch. d. 27. n. 9. & si interrogata dicat, se esse virginem, solum peccat venialiter peccato mendacii; si tamen dicendo se virginem induxerit ad sponsalia, non potest cogere ad matrimonium, quia sic fingendo fecit injuriam, quam continueret, *Gobat, La Croix n. 184.* Sed quid si ab adultero sit imprægnata, & sponsus id ignorans velit eam ducere, an saltem metu infamiae incurrendae licite possit consentire non detecta imprægnatione? *R.* Non posse: quia

sponso supponet prolem alienam cum damno mariti & prolium legitimarum sequentium; & quamvis proponat hæc damna præcavere vel compensare, tamen vix poterit, quia carebit probis, & spurium non tenebitur credere se esse spurium, ut dixi *Cas. 43. n. 21.* & quia primò gignetur, fortè prætetendat jus speciale, ergo talis se saltem exponet periculo proximo injustè damnificandi maritum & proles.

CASUS CV.

De Matrimonii essentia, indissolubilitate, &c.

Sabinus Theologus interrogatur:
 1. *Que sit essentia, materia, forma, Minister matrimonii.* 2. *Quid si quis fidei contrahat, aut cum una fidei, cum altera verè.* 3. *Quid si consensus revocetur vel exprimat per verba dubia, vel sit indeliberatus.* 4. *An consensus debeat ferri in copulam.* 5. *Quid de eo, qui falsò credit, se habere impedimentum dirimens.* 6. *An nubenti invitis parentibus possit subtrahi dos vel hereditas, & quid si parentes contrahant nomine filii.* 7. *Quid & quomplex sit conditio, modus, causa, demonstratio.* 8. *An conditio apponatur licite.* 9. *An conditio de presenti suspendat valorem, quid si secuta sit copula.* 10. *Quid de condicione necessario eventura.* 11. *An post eventum conditionis contingentis opus sit novo consensu, idque coram Pa-*

rocho & testibus. 12. *Quid si quis pendente condicione cum una, ducat aliam, vel habeat copulam.* 13. *Quid de hac condicione: Contraho tecum, si patri placuerit.* 14. *Si Papa dispenset.* 15. *Si te virginem reperero.* 16. *Quid si conditio sit turpis vel impossibilis.* 17. *Quid in dubio.* 18. *Quid de sponsalibus.* 19. *Quid de condicione: Si castitatem voveas.* 20. *Ut liceat intra bimestre religionem ingredi, vel teneantur religionem ingredi, si intra annum non nascatur proles, vel certis diebus à copula abstinere.* 21. *Quid de hæreticis, qui contrahunt sub condicione, ut liceat repudium ex causa fornicationis.* 22. *An possit matrimonium contrahi per procuratorem, vel per litteras.* 23. *Quid si consensus saltem interne revocetur, aut fidei datus renovetur, aut principalis interim fiat amens.* 24. *An mandatum*

Z 3 dari